
XX. SZÁZAD

Szindikalizmus és radikális szakszervezeti mozgalom. Szocialista Történeti Társaság

A Socialist History Society régi múltra tekint vissza, évente több kiadványt is jelentet meg, túlnyomó többségben a brit munkásmozgalom történetével kapcsolatban, és ezen kívül havonta tájékoztató körlevelekben ismerteti a társaság tagjaival és a rokonszenvezőkkel mind a társaság rendezvényeinek témáit és időpontjait, mind az azokon elhangzott előadások rövid összefoglalóit, és minden esetben tájékoztat az újonnan megjelenő könyvekről is. Ezúttal a tematikus kiadványukban izgalmas témakört jártak körül. A könyv címe már magáért beszél. (Megjegyzendő, ha nem tévedek, Magyarországon az 1960-as, 1970-es években írtak utoljára e témakörrel, részint Szabó Ervinnel, részint a francia anarchoszindikalizmussal kapcsolatban.) Tanulságos és örömdetes, hogy Nagy-Britanniában nem feledkeztek meg erről az örökségről.

A kötet bevezetőjét *Ralph Darlington*, a kötet szerkesztője írta. Első mondatában már kiélezetten megállapította, hogy a kapitalizmus történetét végigkísérte a szakszervezeti mozgalom, ám e szakszervezeti mozgalom fő ágát az jellemezte, hogy elsősorban a munkafeltételek (munkabérek, munkaidő stb.) javítására törekedett, de a kapitalista társadalom keretein belül. Ezzel szemben a radikális szakszervezeti irányzat, avagy több országban meghatározott korszakokban a szindikalizmus ennél nagyobb célt tűzött ki: a kapitalista társadalmi rend megdöntését és egy új társadalmi rend kialakítását. Darlington utalt arra, hogy a brit munkásmozgalom történetében az első ilyen komoly kísérlet még az 1830-as években, a Grand National Consolidated Trades' Union megalakulása volt, amely már célul tűzte ki, hogy az össz brit munkásságnak adjon hangot. Darlington ugyanebben a sorban említi Robert Owent is, az ő esetében említi azt, hogy nála fordul elő először, hogy már megnevezi mint panaceát, az általános sztrájkot, amelynek segítségével a munkások valamennyi tőkést átfogó reformokra kényszeríthetik, sőt már azt is, hogy helyet adjanak maguknak a munkásoknak a vállalatoknak az irányításában, amely így már egy új szocialista társada-

lom kialakítása felé mutatott. Ugyanígy az USA-ban a Knights of Labor (A Munka Lovagjai) szintén a forradalmi szakszervezeti mozgalom ottani jelentkezését bizonyították. A XX. század folyamán pedig szindikalisták, szocialisták, anarchisták és kommunisták egyaránt arra törekedtek, hogy a szakszervezeti mozgalmat átalakítsák radikális-forradalmi szakszervezeti mozgalommá. E törekvéseknek emlékezetes állomásai voltak a Kommunista Internacionálé által az 1920-as évek elején megteremtett Vörös Szakszervezeti Internacionálé (VSZI – angolul RILU), az USA-ban a főleg fekete munkásokat tömörítő Detroitban létesített szervezet az 1960-as években. Ám a legjelentősebb ilyen irányú áramlatot a forradalmi szindikalisták képezték. Darlington ehelyütt hangsúlyozza, hogy a forradalmi szindikalisták a XX. század első két évtizedében több országban váltak igazán erőssé, hozták létre saját forradalmi szakszervezeteiket és vezettek jelentős sztrájkokat, amelyeknek sokszor nagyobb céljai voltak a szokásos szűkebb keretű munkásköveteléseknél. Darlington a forradalmi szindikalizmus hőskorszakát a kora 1910-es évektől a korai 1920-as évekig helyezi el, ám megemlíti, hogy Spanyolországban ennek hőskorszaka később ívelt felfelé. Ennek az irányzatnak legerősebb és legbefolyásosabb szakszervezeteként a francia CGT-t a spanyol CNT-t¹ és az olasz USI-t említi. Darlington hozzáfűzi, hogy Franciaországban és Spanyolországban az 1930-as években a CGT illetőleg a CNT vált a két országban a két fő szakszervezeti erővé. Más országokban a XX. század más-más időszakában fontos, de alárendelt szerepet játszottak, mint az USA-ban az IWW (az Industrial Workers of the World), Írországban pedig a vasutasokat és szállítómunkásokat tömörítő ITGWU. Angliában ez az irányzat az I. világháború éveiben erősödött meg, született meg a shop steward (munkás bizalmiak) mozgalma, amely a létező és befolyásos szakszervezeti mozgalommal (TUC) párhuzamosan tevékenykedett. Ilyen irányzatok persze sok más országban is létrejöttek, így Latin-Amerikában, Oroszországban, Skandináviában és máshol.

A forradalmi szindikalista mozgalomnak egyik ismert jellemzője volt a híres „direkt akciók” szervezése, amelyek mintegy előiskolái voltak a forradalmi átfogóbb akcióknak. Ez az irányzat a parlamenti tevékenységet és az állami szinten hozott szociális törvényeket és intézkedéseket mind csak holtvágánynak tekintette. A radikális-szindikalista mozgalomnak ugyancsak jellemző harci eszköze volt a bojkott és a szabotázs, és ami a leginkább jellemző volt erre az irányzatra, az az általános sztrájk szorgalmazása, amire

1. Darlingtonnal némileg szemben Franciaországban a legnagyobb idevágó sztrájkot a CGT még 1906-ban indította meg, Spanyolországban és főként Katalóniában pedig 1909-ben zajlott le egy valóban forradalmi általános sztrájk.

szintén úgy tekintettek, mint amely csak bevezetője az általános forradalmi átalakulásnak.

Nagy-Britanniára visszatérve Darlington az 1920-as évekre visszapillantva a nevezetes Kisebbségi Mozgalmat (Minority Movement), az 1945 után a shop steward mozgalom újabb, második szakaszát, az 1970-es években pedig az ipari sztrájkharcok felerősödését említi meg a mozgalom továbbélése bizonyítékeként.

A kötet egyik első tanulmánya *Paul Buhle* tollából származik, és a szindikalizmus USA-beli történetét vázolja fel.² Buhle megállapítja, hogy ez a történet rendkívül kivételes, nemcsak azért, mert az USA-ban a kapitalizmus ipari felfutása igen gyors volt és vele együtt a munkásság számbeli gyarapodása is, és nemcsak azért, amire oly sokan rámutattak, hogy ez a munkásság igen sokféle nemzetiségű volt a bevándorlások révén, hanem azért is, mert az USA-ban több más országgal szemben, nem alakult ki befolyásos marxista párt, még kevésbé e pártok balszárnyára jellemző marxista irányzat. Ezt a baloldalt helyettesítette a szindikalista áramlat, amely – mint Buhle hangsúlyozza – betagozódott a globális radikális irányzatba. Buhle azt is aláhúzza, hogy az USA korai szindikalistái nem vallották magukat szindikalistáknak. A szerző az első csoportosulások között a chicagóiakat említi, akik még az 1880-as években „esküdtek” a direkt akciók alkalmazására. Buhle itt mindjárt megjegyzi, hogy e csoport tagjai zömében német bevándorolt munkásokból toborzódtak, ezekhez csatlakoztak később a más nemzetiségűek és amerikaiak is. A chicagóiak alapjában véve anarchisták voltak. Az irányzatot megbénította és lefejezte az, ami 1886-ban az emlékezetes Haymarket „incidens” és az azt követő perek kapcsán történt, amikor is a mozgalom számos vezetőjét kivégezték. (Mint ismeretes, ennek is volt „nemzetiségi” melléklöngéje, amit az őshonos amerikaiak körében ki is használtak ellenük.) Később az anarchista áramlat a jórészt olasz és zsidó bevándorolt munkások körében élt tovább. Buhle megállapítja, hogy ez a hirtelen felfutás majd hanyatlás jellemző maradt az amerikai munkásmozgalom sok szervezetére is. A képet tovább bonyolítja, hogy ezek a munkások zömükben még kétkezi, kisipari munkások voltak. Buhle ugyanebbe az áramlatba sorolja az I. Internacionálé amerikai szereplőinek zömét, főként azokat, akik a textilmunkásokat szervezték, amihez hozzáfűzi, hogy ebben az időben, az 1870-es években, a textilmunkások alkották a munkásság legnagyobb osztagát. A textilmunkásságra persze itt is jellemző volt, hogy a munkások zöme nő, és nem szak-, hanem betanított munkás volt. A mozgalom alakulását tovább bonyolította az I. Internacionálé USA-beli

2. Syndicalism in the United States.

ágának összeomlása is, és többen a korábbi aktivisták közül – ide tartozott Samuel Gompers is – feladták szocialista meggyőződésüket és határozottan szembefordultak mindenfajta anarchista szervezkedéssel. Gompers – mint jól tudott – cigarettakészítő munkás volt és korábban ebben az iparágban a maga háziipari jellegében sokan tevékenykedtek, de mint Buhle megint csak hangsúlyozza, közülük igen sokan voltak a nők és a nem-fehér munkások. A következő igen fontos munkás szervezet, a Knights of Labor volt, amely egy időben félmillió munkást is tömörített, de erre a szervezetre is jellemző volt a gyors felfutás és a hanyatlás. A Knights of Labour összeroppanását követően az American Federation of Labour (AFL) vált az USA munkásait összefogó legnagyobb szervezetté hosszú időkre.

A szerző az árnyalatokat is gondosan érzékelteti, így megemlíti, hogy az 1890-es években a zsidó munkások körében továbbélő anarchisták élesen felléptek az ugyancsak zsidó szocialista munkások ellen, akik azután szorultságukban az AFL-hez fordultak segítségért. A különlegességeket még tovább bonyolítja, hogy az anarchistáknak volt egy ekkoriban befolyásos orgánuma, a Free Workers' Voice, amit igazán zavaró módon, nagyon is konzervatív zsidó körök is támogattak. Ezután szinte még egy csavar fordulattal ez a lap szembefordult az igazán tömegmozgalmat képviselő szindikalista IWW-vel (Industrial Workers of the World).³

Az IWW az AFL riválisaként erősödött meg a XX. század első évtizedében. Miként Buhle rávilágít, az AFL történetében új helyzet következett be az I. világháború éveiben, amikor Gompers a kormány és a honvédelem oldalára állt, és az AFL több vezetője már az USA világhegemón szerepét emlegette, és ugyanezek a szereplők felléptek a bevándorlás és a bevándoroltak ellen.

A szerző megemlíti, hogy a legkülönbözőbb nemzetiségű bevándorolt munkások körében eleven volt mind az anarchista, mind a szindikalista szellemi orientáció, és ennek megfelelően „virágoztak” a legkülönbözőbb nyelveken megjelenő orgánumaik a XX. század első éveitől kezdődően. E kisebb-nagyobb csoportosulásokat azután az IWW fogta össze. Az IWW 1905-ben jött létre, és eleve azt hangsúlyozta, hogy a munkásoknak túl kell lépni a nemzetiségi, faji és a fehér-fekete megkülönböztetéseken. Az IWW szellemiségére igen nagy hatást gyakorolt Laniel DeLeon,⁴ aki szintén a kapitalizmus megdöntését hirdette és szocialista és hangsúlyozottan decentralizált társadalom vízióját vetítette előre. A szerző rámutat, hogy az IWW

3. Az IWW-nek és az AFL-nek persze hatalmas történeti irodalma született, még magyarul is.

4. DeLeonról és Fosterről ugyancsak rengeteg történeti munka jelent meg magyarul, egykor is, a későbbi évtizedekben is.

belső története miként alakult, hogyan következett be a meggyengülés időszaka, a belső szakadásoké – itt említi meg az északi regionális szervezet különállását és William Z. Foster⁵ nevét, aki az olvasók számára inkább már abból a korszakából ismert, amikor az USA Kommunista Pártjának legbefolyásosabb vezetője lett. Buhle felsorolja az IWW által szervezett nagy sztrájkokat még az 1914 előtti időből, megjegyzi, hogy az IWW a messzi nyugaton a mezőgazdasági munkásokat is tömöríteni tudta, és hogy programjának megfelelően, valóban sokszínű és soknemzetiségű mozgalom volt.

Buhle egyáltalán nem egyszerűsíti le a folyamatokat, így rávilágít, hogy az I. világháború minden munkásszervezetet új kihívások elé állított, és megemlít olyan munkás szervezeteket (például a ruházati iparban dolgozókat), akik noha szemben álltak mind az AFL-lel, mind az IWW-vel, ugyanakkor mégis szindikalista követeléseket fogalmaztak meg: így például azt, hogy a munkásoknak adjanak helyet a vállalatok irányításában, sőt a híres munkásellenőrzés követelését is. Buhle rávilágít arra, hogy az 1920-as években ez a szindikalista sokágú áramlat miként gyengült meg, majd az 1930-as évek elején ismét megerősödött és F. D. Roosevelttel valószínűleg valószínűleg ellenpólust alkotott. Az IWW-ről kiemeli, hogy ezt a szervezetet még Woodrow Wilson megtorló intézkedései törték meg, amelyekről megjegyzi, hogy még keményebbek voltak, mint a McCarthy féle megtorlások az 1950-es években. A radikális szakszervezeti mozgalom az 1930-as években új lendületet kapott a CIO révén és kereteiben.

A valós USA-beli munkásmozgalom belső problémáinak érzékeltetésére Buhle megjegyzi, hogy az 1918. évi nagy sztrájkok idején, amelyek a munkanélküliség miatt robbantak ki, azokban már nem annyira az IWW, mint az AFL radikálisai játszottak nagy szerepet (vagyis óv attól, hogy az AFL-t is egy kaptafára húzzák, az AFL-nek is voltak belső tendenciái és különböző korszakai).

Buhle megnevez és rövid leírást ad az IWW-hez tartozó, illetve neves és nagy hatású, más anarcho-szindikalista bebörtönzöttekről, majd ismét azt hangsúlyozza, hogy az IWW hanyatlása után az 1930-as évek nagy sztrájkjait már másfajta radikálisok, kommunisták vagy trockisták irányították. Buhle nem feledkezik meg a volt kommunista Jay Lovestone-ról, akinek nem a kommunista párton belüli szerepéről ír, hanem azt hangsúlyozza, hogy nagy befolyása volt a ruházati munkásokra és szervezetükre. Az 1930-as években még radikális szindikalista eszméket hirdetett (más szövetségeseivel együtt), később, a II. világháború éveiben a CIA kötelékébe lépett és

5. Fosterről pedig számos nagy összefoglalót magyarul is kiadtak.

a háború után az USA-ban, de Európában is éles antikommunista tevékenységet fejtett ki.

Buhle nagy áttekintésében szól arról, hogy a volt trockisták sorai miként rendeződtek át 1945 után, és a radikális szindikalista nézetek miként éltek tovább, sőt kaptak új lendületet az 1956-os magyar és az 1970–80-as évek lengyel eseményeinek hatására.

A kötetben külön fejezet szól arról, hogy Európában az I. világháború éveiben miként élt tovább az internacionalista és szindikalista irányzat.⁶ A szerző, *Wayne Thorpe* ebben az összefüggésben elsősorban a kulturális és szellemi hatások elemzésére törekszik. Thorpe persze hangsúlyozza, hogy a háború kirobbanása után a hadviselő országokban milyen erős volt a nacionalizmus, és a nacionalizmus ébresztésében az egyházak is „jeles” szerepet játszottak. Thorpe figyelemreméltó finom distinkciót tett a Szocialista Internacionálé és a Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség esetében, mert a régi beidegződöttségekkel szemben nem általában írta le őket, hogy honvédek lettek, hanem úgy fogalmazott – pontosan – hogy az SZMI legtöbb pártja lett azzá. Thorpe természetesen megállapítja, hogy mind a francia, mind a német szocialista párti vezetők, miként a szakszervezeti vezetők is, elfogadták a honvédelem credóját és gyakorlatát (erről nem írok többet, minthogy erről magam is sok száz oldalas monográfiát jelentettem meg). Thorpe kitér arra, hogy a francia CGT-ben erős háborúellenes és internacionalista kisebbség alakult ki (ennek is nagy irodalma van), ám Thorpe rávilágít, hogy Olaszországban az USI ugyancsak háborúellenes és internacionalista maradt, amihez Thorpe hozzáfűzi, hogy az USI-nak mintegy 100 000 tagja volt, és közel egyharmadát képezte a szocialista vezetésű szakszervezeti szövetségnek. Thorpe maga megjegyzi, hogy a kis terjedelmű tanulmányban nem tud mindenre alaposan kitérni, de megemlékezik arról a német ellenzéki szakszervezeti tömörülésről, a *Freie Vereinigung deutscher Gewerkschaften*-ről, amely a nagy német szakszervezetekkel szemben ugyan csak háborúellenes maradt.

Thorpe megemlíti, hogy Olaszországban az USI 1915-ben opponálta, hogy az ország háborúba lépjen (de ezúttal nem említi, hogy ezt az Olasz Szocialista Párt, a PSI is opponálta). Ugyanakkor kitér a semleges országok szakszervezeteinek helyzetére, itt konkrétan három ország szindikalista szakszervezeteit említi: a hollandot, a svédet (amelynek, mint írja, ekkoriban egyaránt 10-10 000 tagja volt) és a sokkal jelentősebb szerepet játszó spanyol CNT-t. Thorpe megjegyzi, hogy más országok szakszervezeteire is kitérhetett volna, de csak azokat vizsgálta, amelyek a Szindikalista Szak-

6. *Internationalist Syndicalists in Europe, 1914–18.*

szervezeti Internacionálé 1913-as londoni konferenciáján képviseltették magukat. Thorpe pontos képet ad e tömörülések háború alatti tevékenységéről, ámde az örökké adott szűkös terjedelmi korlátok miatt e fejezet részletesebb bemutatására nem térhetek ki.

Reiner Tosstorff elemzi azt az izgalmas témát, hogy milyen szerepet játszottak a szindikalisták a bolsevik forradalomban.⁷ A német szerző cikkének elején már rögzíti, arra vállalkozott, hogy bemutassa, milyen volt a nemzetközi szindikalista mozgalom kapcsolata és reagálása a bolsevik párt lépéseire, a novemberi forradalomra és ahogy előre jelezte, tanulmányában a Vörös Szakszervezeti Internacionálé (VSZI angolul RILU) megalakulásáig, illetőleg a VSZI első kongresszusaiig és lépéseiig kívánt eljutni. Tosstorff tisztázza – német pontossággal – hogy mit is ért és mit kell érteni a szindikalizmuson, vagyis azt, hogy a forradalmi szakszervezetiek nem voltak hajlandók alávetni magukat pártirányításnak, sőt egyesek a pártokat egészében fölöslegesnek ítélték. Tosstorff mindjárt hozzáteszi, hogy a definíció túl általános és az egyes országok illetve szakszervezetek között sok a kivétel.

Tosstorff jelentős helyet szentel az 1914 előtti történéseknek is, megkülönböztette a szindikalista és anarcho-szindikalista irányzatot, megjegygyezvén, hogy ezek elsősorban Dél-Európában, pontosabban a latin országokban voltak erősek (helyütt Tosstorff megjegygyezte, hogy erősebbek voltak, mint a szocialista szakszervezetek – ami így általánosítva tévedés, mert ez csak Franciaországra és a CCT-re igaz, de Franciaországban nem is volt más országos szövetség. Még Spanyolországra is csak részlegesen igaz, Olaszországra pedig nem.) A szerző még hangsúlyozza, hogy ez volt a helyzet Latin-Amerikában is. A szerző ehelyütt még egy mondattal megtoldotta állítását, miszerint az említett latin országokban a szindikalista szellemiség erősebb volt, mint a marxista (47.), ami így még kevésbé igaz.

A szerző orosz relációban megemlíti, hogy a bolsevikok 1914 előtt szívesen harcoltak a szindikalizmus ellen „ortodox marxista” alapon, és a szindikalizmust elhajlásnak ítélték. A szerző szerint 1914 után a helyzet megváltozott, a háború elítélésében és opponálásában a bolsevikok kapcsolatba kerültek a szindikalistákkal a zimmerwaldi mozgalomban. A szerző ehelyütt nem említi, hogy itt francia és spanyol szindikalistákról volt szó – nem oroszokról. A francia térfélen maradva szól arról, hogy a *La Vie Ouvrière* (vagyis a CCT korábbi, kéthetente megjelenő elméleti orgánuma és annak két kitűnő szerkesztője, Pierre Monatte és Alfred Rosmer háborúellenes centrumot alakított ki és együttműködött oroszokkal – ám megjegyzen-

7. The Syndicalists and the Bolshevik Revolution.

dő, hogy amiről Tosstorff nem ír, a háborúellenes áramlat fő erejét a vasas szakszervezet, annak titkára, A. Merrheim alkotta és a vasasok szaklapja, amelynek ugyancsak ő volt a szerkesztője. (Merrheim írta alá a zimmerwaldi kiáltványt és nem Monatte, mert ekkoriban őneki volt a jóval nagyobb súlya. Ez a tanulmányból nem derül ki.)

A szerző azonban helyesen rávilágít, hogy a bolsevikok, mind amikor 1919-ben létrehozták a Kominternt, mind amikor két évvel később a Vörös Szakszervezeti Internacionálét, akkor mind a kettőbe bevonták a szindikalistákat is. Tosstorff ugyanítt megemlíti, hogy 1917–18-ban az európai szindikalisták fokozott érdeklődéssel fordultak a szovjet forradalom felé, amiben a szerző nagy ellentmondást lát és láttat, hiszen ezek a szindikalisták javarészt egyúttal anarchisták, illetőleg anarcho-szindikalisták voltak, a kialakuló szovjet rendszer pedig nagyon nem az volt, és ebből elkerülhetetlenül sűrűlódásoknak és csalódásoknak kellett következnie, amelyek meg is történtek. Ebben a vonatkozásban a szerző nagy gonddal mutatja be az 1920–21 évi, különféle szinteken lezajló tárgyalásokat, kezdeményezéseket és szakításokat.

*Gregor Gall: Radikális szakszervezeti irányzat Nagy-Britanniában.*⁸ A szerző a legeslegújabb kori eseményekkel nyitja a tanulmányát. Vagyis a jelenlegi, 2008-ban kezdődött gazdasági világválsággal, és mindjárt kihegyezetten megállapítja, hogy igen sokan nagy figyelemmel fordultak a brit szakszervezeti mozgalom (TUC) felé, hogy az mit fog tenni a kihívással szemben. Gall megállapítja, hogy a brit szakszervezeti mozgalom csalódást keltően nem tudta sem az emberek gazdasági érdekeit, életszínvonalát megvédeni, sem politikai-szellemi szinten az uralkodó neo-liberális felfogást megfelelő, offenzív módon bírálni és támadni. Gall állítását még megtetézi azzal, hogy a munkások maguk is vagy teljesen passzívak voltak, vagy maguk is megerősítették az uralkodó rendszert és elfogadták a hivatalos eszméáramlatokat.

Gall ehhez még hozzáteszi, hogy Franciaországban és Görögországban ez kevésbé igaz – vagyis e két országban a munkások ellenállása, és a megfelelő szakszervezeteké is, összehasonlíthatatlanul erősebb volt. Ám ez a helyzet megteremti a szellemi előfeltételeit annak, hogy Nagy-Britanniában is kialakuljon egy radikális, ütőképes szakszervezeti irányzat. E sorok után és egyben a tanulságokat levonva Gall visszapillantva írja meg történeti tanulmányát arról, hogy Nagy-Britanniában ennek a radikális szakszervezeti irányzatnak milyen hagyományai voltak. Gall abból az ismert régi latin tételeből indul ki, hogy a történelem tanít, illetőleg a történelemből tanulságo-

8. Radical Unionism in Britain.

kat lehet levonni. Majd mindjárt tisztázza, hogy a radikális szakszervezeti irányzat fogalma alatt ő azokat és azokat a csoportokat érti, amelyek túl kívánnak lépni a kapitalista rendszer keretein. Vagyis olyan munkás szervezeteket, amelyek a kapitalista gazdaság kulcsfontosságú ágait legalább ellenőrizni, jobb esetben irányítani is akarják. Itt közbevetőleg jelez egy stációt: jelesen a baloldali szociáldemokratákat, akik szorgalmazták a „vegyes gazdaság” kialakítását, amely mindenkép alternatívát kínál a közelmúltban uralkodó neoliberalizmussal szemben. (57.) Gall a történeti megalapozásnál megemlíti, hogy a radikális irányzat Nagy-Britanniában is mindig heterogén volt, magában foglalta az anarchista, anarcho-szindikalista és szocialista csoportosulásokat, ami közös bennük, az annak a tételnek elfogadása volt, hogy valamennyien a munkásoktól várták a gyökeres átalakulásokat.

A munkás szervezkedés hagyományait illetően Gall hangsúlyozza, hogy két típust kell megkülönböztetni a kezdetektől úgyszólván máig. Az egyik a mérsékelt konzervatív, a másik a radikális és militáns irányzat, Gall megjegyzi, hogy a kettő gyakran egymással össze is szövődött. A problémának része az a kérdés, hogy a szakszervezetek sztrákjait, direkt akcióit mennyiben lehet politikai célok elérésére is alkalmazni, és hogy a szakszervezetek mennyiben kapcsolódhatnak egy politikai párthoz.

Amikor Gall rátér a radikális szakszervezeti irányzat konkrét történeti bemutatására, mindjárt általánosságban megemlíti, hogy ennek volt sikeres felszálló ága, dagálya és apály korszaka. Az első korszakot az 1880-as években az iparági szakszervezetek létrejötténél rögzíti, az új szakszervezeti mozgalom ismeretesen nemcsak a szak-, hanem a betanított és tanulatlan munkásokat is szervezeteibe toborozta, ami megint megkülönböztette őket a „mérsékelt konzervatív” irányzattól. Ez utóbbi irányzat vezetői készek voltak együttműködni a liberálisokkal, sőt a torykkal is. Gall velük szemben az új szakszervezeti irányzatról szólva megemlíti, hogy azt sokszor szocialisták vezették, és itt meg is nevezi ezeket: így Annie Besantet, John Burnst, Tom Mannt, Eleanor Marxot és Ben Tilletet, akik valamennyien nagy sztrájkokat vezettek az 1880-as évek végén.⁹

A század végén az új szakszervezeti irányzat „vereséget szenvedett”, mégpedig az agresszív kapitalista ellentámadás révén, Gall itt azonnal hozzáfűzi, hogy a vereség nemcsak a radikálisok veresége volt, hanem ezt megszenvedte a brit munkásmozgalom egésze. A vereséget követően jött létre már politikai síkon a Független Munkáspárt (ILP), majd a Munkáspárt (LP), de Gall megint hozzáfűzi, hogy már néhány évvel később, az úgyne-

9. A felsorolt vezetők életútját az érdeklődő mind megtalálhatja a Nemzetközi Munkásmozgalom történetéből. Az Évkönyv különböző kötetekben.

vezett „nagy forrongás” idején, 1910 és 1914 között ismét felerősödött a szindikalista radikális szakszervezeti irányzat, amit újabb nagy sztrájkok kísérték. E folyamatban nagy szerepet játszottak a bányászok új szervezetei és új programkiáltványaik. Nem véletlenül a bányászok élére is új, baloldali vezetők álltak.

1914 és az I. világháború ebben a vonatkozásban is új korszakot nyitott meg, de már 1915-től kibontakozott a híres „shop steward” (munkásbizalmiak) mozgalom, ezt is sztrájkok kísérték, és a munkásmozgalom történetéből jól ismert „vörös Clyde” (ami hasonló a mi magyar viiharsaroki történeti fogalmunkhoz). Gall aláhúzza, hogy az 1910-től 1920-ig tartó évtizedben volt tapasztalható a radikális irányzat fénykora, amikor a különböző munkásszervezetek élére szindikalista meggyőződésű vezetők álltak. Ezek között említi Gall A. J. Cookot, William Gallachert, Tom Mann-t, Jim Larkint, James Connollyt és több, más vezetőt. Gall megjegyzi, hogy az új vezetők révén a szindikalizmus meggyökeresedett a bányászok, dokkmunkások, a szállítómunkások és a vasasok körében. Gallnál itt finom elemzést olvashatunk arról, hogy a szindikalizmus fogalommal egyesek szektás módon vissza is élhettek, és ez a baloldalon belül is megoszthatta az erőket. Gall történetileg az 1920-as évek elején húz választóvonalat, amikor a szindikalista irányzat és szellemi orientáció meggyengült, részben egy új politikai párt, a Kommunisták Pártja (CPGB) megjelenésével. Gall a következő felerősödő stádiumot 1924-nél jelöli meg, a Kisebbségi Mozgalom (National Minority Movement) megjelenésével, amelyben mind a kommunisták, mind a szindikalisták jelentős szerepet játszottak. Az újabb dagálykorszak az 1926. évi, híres általános sztrájjal tetőzött, amelynek bonyolultabb okokra visszavezethető kudarca után újabb apálykorszak következett be.¹⁰

Gall egyébként az általános sztrájkhoz érdekes megjegyzést, értékelést fűz, miszerint az általános sztrájk győzhetett is volna, „ha a radikális irányzat nemcsak jól beágyazott lett volna az általános szakszervezeti mozgalomba, hanem önállósult erő is lett volna.” (59.)

Gall ezt követően ír az egyes iparágak munkásainak, illetőleg szakszervezeteinek radikalizálódásáról az 1930-as években, majd ugyanezt a folyamatot érzékelteti az 1945 utáni időszakban, itt kiemeli a shop steward mozgalom fellendülésének második korszakát, és aláhúzza, hogy ekkor sok vállalatnál és iparágnál valóban megvalósították a munkásellenőrzést. Gall anyag- és gondolatgazdag tanulmányának további érdemi bemutatásától azonban el kell tekintenem. A kötet még egy számomra nagyon érdekes

10. Mind e történeti folyamatoknak, nagy fordulópontoknak és a vezetők életútjának még magyar nyelven is jelentős történeti irodalma született, amit persze itt nem sorolhatok fel.

tanulmányt közöl *Kevin Morgan* tollából a brit kommunisták II. világháború alatti tevékenységéről, illetőleg arról, hogy milyen szerepet játszottak a híres „történetfordító” 1945-ös parlamenti választás idején. A tanulmány ismertetését azonban terjedelmi okokból ugyancsak nem tudtam megoldani. Az eddigiek azonban, azt hiszem, így is meggyőzően bizonyítják, hogy az e témák iránt érdeklődők biztosan új ismeretekkel és gondolatokkal gazdagodhatnak e könyv elolvasása nyomán.

A könyv Ralph Darlington által írt előszavából megismerhetjük, hogy kik is a könyv szerzői. R. Darlington a Salford University professzora, Paul Buhle az USA-beli Brown Egyetem professzora, Wayne Thorpe az USA-beli McMaster Egyetem professzora, Reiner Tosstorff a Mainzi Egyetem előadója, Gregor Gall a Hertfordshire-i Egyetem professzora, végül Kevin Morgan a Manchesteri Egyetem előadója.

Ralph Darlington szerk.: *Syndicalism and Radical Unionism*. Socialist History Society (Szindikalizmus és radikális szakszervezeti mozgalom. Szocialista Történeti Társaság). London 2010. 112.

Jemnitz János